

การปรับตัวและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมยุคดิจิทัล*
ADAPTATION AND PROPAGATION OF BUDDHISM BY MONKS IN
THE DIGITAL AGE SOCIETY

พระครูวินัยธรวุฒิไกร อภิรักโข¹, พระณัฐวุฒิ พันทะลี²,

พระครูใบฎีกาเดชา นามวงษา³, อานันท์ กรมน้อย⁴

¹⁻⁴มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

PhrakruwinaidhornWuttikrai Abhirakkho¹, PhraNatthawut Phanthali²,

PhrakrubaidikaDecha Namwongsa³, Anand Kromnoi⁴

¹⁻⁴Mahamakut Buddhist University Isan Campus

Corresponding Author E-mail: wuttikraima23@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายถึงการปรับตัวและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมยุคดิจิทัล พระสงฆ์ต้องมีการปรับตัวในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยพระสงฆ์ต้องศึกษาเรียนรู้และให้ความสำคัญกับสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการเผยแผ่ธรรมะหลักธรรมคำสอนผ่านการสื่อสารทางออนไลน์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น Youtube Zoom Website Facebook Line เป็นต้น แต่การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมยุคดิจิทัลนั้น พระสงฆ์ต้องไม่ทิ้งหลักเดิม คือ หลักของประโยชน์ ทั้งประโยชน์ในปัจจุบัน ประโยชน์ในอนาคต และประโยชน์สูงสุด คือ พระนิพพาน แต่ก็ต้องปรับรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เข้ากับยุคสมัยใหม่อย่างมีสติ รวมถึงต้องคำนึงถึงข้อจำกัดทางสถานภาพและภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ด้วย เนื่องจากการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารเหล่านี้มีทั้งส่วนที่สร้างสรรค์และส่วนที่ทำลายพระพุทธศาสนา หากใช้ไม่คำนึงถึงพระธรรมวินัยก็อาจถูกตั้งข้อสงสัยจากพุทธศาสนิกชนว่าไม่เหมาะสมและก่อให้เกิดความเสื่อมศรัทธาได้ ซึ่งจะเห็นได้ตามข่าวเกี่ยวกับวงการพระสงฆ์ที่ประพฤติปฏิบัติไม่เหมาะสมตามพระธรรมวินัยในการใช้โซเชียลมีเดียในทางที่ไม่เหมาะสมจนเกิดความเสื่อมศรัทธาต่อผู้ที่พบเห็น ฉะนั้นพระสงฆ์ควรใช้โซเชียลมีเดียในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์อย่างมีวิจารณญาณ เพื่อความเจริญของงามและการธำรงรักษาไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาให้ดำรงคงอยู่สืบต่อไป

คำสำคัญ : การปรับตัว, การเผยแผ่พระพุทธศาสนา, พระสงฆ์, สังคมยุคดิจิทัล

* Received 18 May 2024; Revised 18 May 2024; Accepted 30 June 2024

Abstract

This academic article aims to explain the adaptation and propagation of Buddhism by monks in the digital age society. Monks must adapt in spreading Buddhism. The monks must study and pay attention to modern technology media in propagating Dharma principles and teachings through various forms of online communication such as Youtube, Zoom, Website, Facebook Line, etc. But propagating Buddhism in society in the digital age is difficult. Monks must not abandon the original principles, namely the principles of benefit. both current benefits Future benefits and the highest benefit is nirvana, but the form of Buddhism propagation must be consciously adjusted to suit the modern era. Including considering the limitations of the monk's status and image. This is because the use of these communication technologies has both constructive and damaging parts of Buddhism. If used without considering the Dhamma and Vinaya, it may be noted by Buddhists as inappropriate and cause a loss of faith. This can be seen in the news about monks who behave inappropriately according to the Dharma and Discipline in using social media in an inappropriate way to the point of causing a loss of faith in those who see it. Therefore, monks should use social media to disseminate the principles of the Buddha's teachings judiciously. For the prosperity and preservation of Buddhism to continue.

Keywords: Adaptation, Propagation of Buddhism, monks, digital society

บทนำ

สังคมยุคโลกาภิวัตน์มีลักษณะการหลอมรวมกันของวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชนชาติต่าง ๆ ในโลกได้ อย่างง่ายดายด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ เพียงอยู่หน้าจอคอมพิวเตอร์หรือโทรศัพท์มือถือ จานดาวเทียมก็สามารถรับรู้ข่าวสารข้อมูลได้ทั่วโลกในทันที แนวคิดของคนไทยจึงถูกอิทธิพลของชาติ ตะวันตกชี้นำโดยผ่านสื่อต่าง ๆ อย่างไม่รู้ตัว สภาพสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสของ ค่านิยม วัฒนธรรมที่ถูกสร้างอัตลักษณ์ของตัวมันขึ้นมาโดยผ่านสิ่งประดิษฐ์หรือนวัตกรรมใหม่ ๆ ความ แปลกและความเป็นพลวัตทำให้ความเป็นสมัยใหม่ซึมซับวิถีชีวิตประจำวันโดยผ่านการโปรยปราย ของนวัตกรรมสมัยใหม่และผลผลิตต่าง ๆ ของสังคมผู้บริโภค เทคโนโลยีและความเป็นสมัยใหม่ได้ สร้างโลกอุตสาหกรรมและอาณานิคมใหม่ขึ้นมา (พระปลัดเมธี ปิยธมโมและคณะ, 2566, น. 451-469) แม้กระทั่งในเรื่องพลวัตของพระพุทธศาสนาที่ได้รับอิทธิพลของทางสัญญาณตามแบบตะวันตก จากยุคโลกาภิวัตน์นับตั้งแต่ครั้งพุทธกาลจวบปัจจุบันที่พระพุทธศาสนามีอายุยาวนานกว่า 2,500 ปี

โดยเฉพาะในเรื่องการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีพัฒนาการมาตามลำดับเริ่มจากยุคแรกที่มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยวิธีปากต่อปากที่เรียกว่า “มุขปาฐะ” (ภัทรวรรณ วันทนชัยสุข, 2562) วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ได้รับการสืบทอดกันมาเรื่อย ๆ ทำให้พระพุทธศาสนามีรูปแบบและวิธีการเผยแผ่พุทธศาสนาของพระสงฆ์ที่ได้รับการสืบทอดและพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัย วิธีการเผยแผ่พุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยถือเป็นรูปแบบที่ได้รับการพัฒนาในลักษณะต่าง ๆ ตามจุดประสงค์ทั้งในแง่การให้ความรู้และเพื่อโน้มน้าวจิตใจเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการเข้าสู่ความเลื่อมใสศรัทธาในหลักพุทธธรรมแล้วนำมาสู่การปฏิบัติให้บังเกิดผลตามความต้องการ การแสดงพระธรรมเทศนาส่วนมากใช้สื่อบุคคลเป็นหลัก แต่ในยุคสังคมปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเผยแผ่หลักพุทธธรรมคำสอนและการเทศนาดังปรากฏในโลกออนไลน์มากขึ้น รวมถึงเว็บไซต์อธิบายคำสอนทางพุทธศาสนาเผยแผ่ผ่านทางอินเทอร์เน็ตเป็นจำนวนมาก ทำให้เห็นถึงการใช้อินเทอร์เน็ตมากยิ่งขึ้น พระสงฆ์ยุคสมัยใหม่จึงต้องเริ่มเรียนรู้การปรับตัวและรู้เท่าทันอย่างมีสติ ควรพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาส นำปัญหามาพัฒนาด้วยสื่อสมัยใหม่ มีความทันสมัย ซึ่งเป็นความท้าทายของพระสงฆ์ยุคสมัยใหม่ในการปรับตัวให้ทันกับยุคสมัย (พระไพศาล วิสาโล, 2562) และเมื่อพิจารณาแล้วจากเหตุการณ์ยุคสังคมสมัยใหม่ในสังคมปัจจุบัน พระสงฆ์ต้องปรับเปลี่ยนบริบทกิจวัตรประจำวันและการปฏิบัติศาสนกิจให้องค์กรสงฆ์หรือคณะสงฆ์อยู่ได้ในท่ามกลางสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปต้องใช้โอกาสในการสร้างสรรค์และพัฒนการเรียนรู้ให้ทันยุคทันสมัยต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน รวมถึงต้องคำนึงถึงข้อจำกัดทางสภาพและภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ด้วย เนื่องจากการใช้สื่อดิจิทัลเครื่องมือเหล่านี้มีทั้งส่วนที่สร้างสรรค์และส่วนที่ทำลาย หากพระสงฆ์ไม่คำนึงถึงพระธรรมวินัยก็อาจถูกตั้งข้อสังเกตจากพุทธศาสนิกชนว่าไม่เหมาะสม ก่อให้เกิดความเสื่อมศรัทธาเนื่องจากสังคมดิจิทัลออนไลน์เป็นทั้งคุณอนันต์และมีโทษมหันต์การที่จะทำเนื้อหาสิ่งต้องพิจารณาวิเคราะห์สิ่งที่จะเกิดตามมาในภายหลังให้รอบคอบ และสื่อออนไลน์หลายประเภทเปิดโอกาสให้ผู้ติดต่อสื่อสารระหว่างกันสังคมซึ่งเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนข้อมูลต่าง ๆ พระสงฆ์ใช้ช่องทางนี้ในการเผยแผ่ธรรมะหลักธรรมคำสอน ระหว่างพระสงฆ์และกลุ่มพุทธศาสนิกชน โดยสื่อสารผ่านรูปสัญลักษณ์ต่าง ๆ ด้วยรูปแบบเครื่องมือที่หลากหลาย เช่น การถ่ายทอดสดกิจกรรมสวดมนต์ทำวัตรเช้าและเย็น เวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ใช้ในการเรียนการสอนของพระสงฆ์ ด้วยรูปแบบเครื่องมือที่หลากหลาย ได้แก่ ยูทูบ โลก เฟสบุ๊ก สื่อเหล่านี้จึงกลายเป็นที่นิยมของคนทั่วโลกในทุกชั้นทุกเพศทุกช่วงวัย (พระครูสังฆรักษ์ศุภณัฐ ภูริวัชร, 2566, น. 325-340) ดังนั้น ในการปรับตัวของพระสงฆ์ในสังคมยุคดิจิทัล พระสงฆ์ต้องใช้โอกาสในการสร้างสรรค์และพัฒนการเรียนรู้ให้ทันยุคทันสมัยต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน แต่พระสงฆ์ต้องคำนึงถึงข้อจำกัดทางสภาพและภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ด้วย เนื่องจากการใช้เครื่องมือเหล่านี้มีทั้งส่วนที่สร้างสรรค์และส่วนที่ทำลาย หากพระสงฆ์ไม่คำนึงถึงพระธรรมวินัยก็อาจถูกตั้งข้อสังเกตจากพุทธศาสนิกชนว่า

ไม่เหมาะสม ฉะนั้น พระสงฆ์ต้องใช้เทคโนโลยีสื่อออนไลน์ให้เหมาะสมฤดูกาลเทศะ เพื่อความเจริญ
งอกงามและการธำรงรักษาพระพุทธศาสนาให้ดำรงคงอยู่สืบต่อไป

การปรับตัวของพระสงฆ์ในสังคมยุคดิจิทัล

ความเปลี่ยนแปลงของโลกเป็นไปอย่างรวดเร็วด้วยมีเทคโนโลยีเป็นบทบาทสำคัญที่ผลักดัน
ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้น ที่เห็นเด่นชัดที่สุดคือด้านเศรษฐกิจ มีการหาทางลดต้นทุนลดจำนวน
พนักงาน เพื่อให้สินค้ามีกำไรมาก ๆ โดยมีการผลิตหุ่นยนต์ขึ้นมาทำงานแทนแรงงานคนในโรงงาน มี
การแข่งขันกันในทุกอาชีพที่จะยืนหยัดอยู่ได้ในสังคมยุคดิจิทัลนี้ ด้านไหนไม่มีการปรับเปลี่ยนก็
อาจจะอยู่ได้ยากหรือไม่ก็อยู่ไม่ได้ ต้องสิ้นสุดลง แม้แต่พระสงฆ์ไทยที่สืบทอดต่อมาเป็นเวลายาวนาน
นี้ มาถึงยุคนี้จะมีอะไรที่ต้องปรับเปลี่ยนหรือไม่ โดยเฉพาะวิถีการดำเนินชีวิตเป็นเรื่องที่ทำทายยาก
แต่ในขณะเดียวกันพระสงฆ์ก็ยังยึดมั่นในหลักการที่จะเป็นช่องทางให้กับผู้อื่นที่เปื้อนหายในระบบ
การแข่งขันได้หันมาเลือกใช้ชีวิตแบบสมณะ ผู้ที่สงบสำรวมกายวาจาพัฒนาจิตใจและปัญญาให้
กลับไปเป็นที่พึ่งให้กับสังคมอีกด้วย

การดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ได้ถือตามหลักการของพระพุทธศาสนาแล้ว พระสงฆ์จะอาศัย
ประชาชนให้การอุปถัมภ์ด้วยปัจจัย 4 และหาทางตอบแทนด้วยการให้ธรรมทาน โดยเฉพาะการดำรง
ตนของพระสงฆ์ควรจะเป็นผู้มีหลักการที่ว่าเป็นการสร้างความเชื่อความเลื่อมใสความขึ้นบานผ่องใส
ให้เกิดแก่ผู้พบเห็น เป็นผู้ไม่มีภัยให้ความสงบร่มเย็นให้ธรรมทานให้ความจริงความถูกต้อง เป็นผู้นำ
ทางจิตใจและทางสติปัญญา ถ้าพระสงฆ์ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนด้วยหลักการเหล่านี้แล้ว ก็
จะก้าวเดินไปในทิศทางที่ถูกต้อง ไม่มีใครจะตำหนิเอาได้ หลักการข้างต้นถือได้ว่าพระสงฆ์กับคฤหัสถ์
นั้นต่างฝ่ายก็พึ่งพาอาศัยกันและกัน สังคมจึงจะอยู่ได้ด้วยดี มีความสงบสุขเกื้อกูลต่อกันอย่าง
เหมาะสม บุคคลบางกลุ่มต้องการจะให้พระสงฆ์รักษาทุกอย่างให้เหมือนเดิม ไม่มีการปรับเปลี่ยน
ใดใด ไม่ต้องเคลื่อนไปกับสังคม แต่ก็มีบางกลุ่มเห็นว่าเมื่ออยู่ในสังคมเดียวกัน ก็ควรจะเรียนรู้ก้าวไป
ให้พร้อม ๆ กัน เพื่อจักได้ผลักดันสังคมทุกภาคส่วนขับเคลื่อนไปพร้อม ๆ กัน ไม่ควรมาเป็นตัวถ่วง
เรื่องนี้ ควรที่จะยอมรับความเปลี่ยนแปลงว่าไม่ว่าจะเป็นกาลไหน ๆ เราไม่สามารถจะปรารถนาให้สิ่ง
ต่าง ๆ คงสภาพเดิมอยู่ได้ ความคาดหวังของเรากับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นตามเหตุปัจจัยนั้นมันอยู่จริง
ซึ่งก็เป็นไปตามกฎของไตรลักษณ์ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น เราควรจะรู้เท่าทันใช้มันให้เป็น
ประโยชน์ ไม่ควรที่จะปฏิเสธ เช่น เทคโนโลยี ได้แก่ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ อินเทอร์เน็ต สิ่ง
เหล่านี้ พระสงฆ์ควรใช้หรือไม่ ถ้าใช้ก็จะใช้อย่างไรให้เกิดประโยชน์ถ้าไม่ใช้แล้วจะห้ามปรามกัน
อย่างไร จะห้ามกันได้จริงหรือใครจะเป็นผู้ออกกฎระเบียบ (พระมงคลธีรคุณ, 2561, น. 1-12)

การปรับตัวของพระสงฆ์ในสังคมยุคดิจิทัล พระสงฆ์ต้องให้ความสำคัญกับสื่อสมัยใหม่ใน
ปัจจุบันโดยหลีกเลี่ยงไม่ได้และสื่อออนไลน์หลายประเภท ที่เปิดโอกาสให้ผู้ใช้อิติตต่อสื่อสารระหว่าง

กันในสังคมซึ่งเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนข้อมูลต่าง ๆ พระสงฆ์ก็ใช้ช่องทางนี้ในการเผยแผ่ธรรมะหลักธรรม คำสอนระหว่างพระสงฆ์และกลุ่มพุทธศาสนิกชน โดยสื่อสารผ่านรูปสัญลักษณ์ต่าง ๆ ด้วยรูปแบบ เครื่องมือสื่อที่หลากหลายขึ้น แม้แต่การถ่ายทอดสดกิจกรรมสวดมนต์ทำวัตรเช้าและเย็น การเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนการประกอบพิธีกรรมในวันสำคัญของประเทศที่ ถ่ายทอดสดออนไลน์สู่พุทธศาสนิกชนในสังคมจะได้รับรู้ว่าจะเกิดอะไรขึ้นบ้าง สื่อเหล่านี้จึงกลายเป็นที่ นิยมของคนทั่วไปในทุกชนชั้น ทุกอายุ ทุกเพศ และทุกวัย หรือแม้แต่วัฒนธรรมการศึกษาซึ่งเข้าถึงได้ อย่างง่ายดายผ่านช่องทางต่าง ๆ ดังนี้

1) เว็บไซต์หน้าเว็บเพจทางวัดหรือสำนักปฏิบัติธรรมจัดทำขึ้น เพื่อนำเสนอข้อมูลและ กิจกรรมต่าง ๆ ของทางวัดผ่านทางอินเทอร์เน็ต

2) Zoom แพลตฟอร์มการประชุมออนไลน์ (Video Conference Platform) ที่วัด/สถาน ปฏิบัติธรรมหรือสำนักสงฆ์ได้รับความนิยมหลังจากที่เกิดการระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 โดย Zoom Meeting นั้นมีฟังก์ชันการใช้งานทั้งการประชุมออนไลน์ แชทผ่านข้อความ และยังมีลูกเล่น อื่น ๆ อย่างเช่น การแชร์หน้าจอจากอุปกรณ์นั้น ๆ การเปลี่ยนภาพพื้นหลังขณะประชุมได้ การอัด วิดีโอขณะประชุมได้ ส่วนใหญ่จะจัดกิจกรรม อาทิ สันทนาการธรรม เติมน้ำใจ เป็นต้น

3) Youtube เป็นเว็บไซต์คลังคลิปวิดีโอที่มีผู้ใช้งานที่อัฟโหลดทั่วโลก ภายใต้การให้บริการ ฟรีและมีหลากหลายหมวดหมู่ให้เลือกชม เช่น สารคดี กีฬา ภาพยนตร์ การ์ตูน รายการทีวี และ วิดีโอเพลง เป็นต้น จึงเป็นที่นิยมของคนทุกเพศทุกวัย และนอกจาก Youtube ยังสนับสนุนให้ ผู้ใช้งานสามารถเป็น Creator นักสร้างสรรค์วิดีโอบน Youtube หรือที่นิยมเรียกกันว่า “ยูทูบ เบอร์ (Youtuber)” เพื่อสร้างช่อง (Channel) อัฟโหลดวิดีโอให้ผู้คนได้เข้าชมติดตามและสร้าง รายได้ให้กับผู้สร้างคลิปวิดีโอ

4) Facebook บริการบนอินเทอร์เน็ตบริการหนึ่งที่พระสงฆ์ใช้ติดต่อสื่อสารและร่วมทำ กิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งหรือหลาย ๆ กิจกรรมกับผู้ใช้ Facebook คนอื่น ๆ ได้ ไม่ว่าจะเป็นการตั้ง ประเด็นถามตอบในเรื่องที่สนใจ โพสต์รูปภาพ โพสต์คลิปวิดีโอ เขียนบทความหรือบล็อก แชทคุยกัน แบบสด ๆ และยังสามารถทำกิจกรรมอื่น ๆ เช่น บอกบุญการทำทาน ทำบุญสร้างศาสนสถาน หรือ ทำนุบำรุงสถานที่ต่าง ๆ เพื่อเป็นพุทธบูชาผ่านช่องทางนี้

ในปัจจุบันสื่อสังคมยุคดิจิทัลแต่ละประเภทมีบทบาทในการเป็นเครื่องมือที่เสริมเข้ามาใน กระบวนการสื่อสารกลายเป็นสื่อใหม่ที่เข้ามามีบทบาทอย่างสำคัญยิ่งในยุคที่สังคมมีความ เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เมื่ออินเทอร์เน็ตเติบโตขึ้นและมีการใช้เป็นช่องทางในการสื่อสาร ทุกคนหันมาใช้เครื่องมือที่มีอยู่ในอินเทอร์เน็ตกันมากขึ้นรวมถึงพระสงฆ์ ชาวพุทธนิยมการมีวิถีชีวิตใหม่ใน สภาพแวดล้อมใหม่ นั่นคือ สังคมออนไลน์ที่เป็นโลกเสมือนจริง วัดยังต้องมีบทบาทสำคัญไม่เพียงแต่ การเผยแผ่สารธรรม แต่วัดยังมีบทบาทอื่น อาทิ บทบาทด้านการปกครอง บทบาทด้านการส่งเสริม

เผยแผ่ธรรม บทบาทด้านศาสนศึกษา บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ บทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ บทบาทด้านสาธารณูปการ ตลอดจน บทบาทด้านการท่องเที่ยว โดยการขับเคลื่อนร่วมกันทั้งพระสงฆ์และศรัทธาในชุมชนเป็นสำคัญ (พระมหาภาณุวัฒน์ ปฏิภาณเมธี และศศิวิมล แรงสิงห์, 2562) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพินิจ ลาภอนานนท์ และ แทนพันธ์ เสนะพันธุ์บัวใหม่, (2557) ซึ่งได้ศึกษาพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตที่อาจนำไปสู่การอาบัติความเหมาะสมและรูปแบบการใช้ประโยชน์อินเทอร์เน็ต เพื่อกิจการพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ ซึ่งกระแสนิยมสื่อออนไลน์เป็นเครื่องมือสื่อสารของสังคมทางโลกกลั้บกลายเป็นช่องทางหนึ่งที่สามารถเข้าไปมีอิทธิพลต่อสถาบันพุทธศาสนา โดยผ่านกลุ่มพระสงฆ์ที่ยอมรับและใช้สื่อออนไลน์ ผ่านการโพสต์ข้อมูลความรู้ หลักธรรมคำสอน ข้อคิดต่าง ๆ รวมไปถึงการไลฟ์สด แต่การใช้งานของพระสงฆ์แต่ละรูปจะมีลักษณะการใช้งานอย่างไร อยู่ในความเหมาะสมในระดับมากน้อยเพียงใดนั้นผู้ใช้งานหรือพระสงฆ์เองจะต้องเป็นผู้ควบคุมเครื่องมือสื่อสารเหล่านี้ อาจสะท้อนให้เห็นว่าแม้วัฒนธรรมเทคโนโลยีนิยมจะเข้าไปมีอำนาจต่อบุคลากรในสถาบันศาสนา แต่สุดท้ายแล้วลักษณะการใช้งานย่อมขึ้นอยู่กับตัวผู้ใช้ จะเห็นได้ว่า พระสงฆ์ต้องใช้โอกาสในการสร้างสรรค์และพัฒนาการเรียนรู้ให้ทันยุคทันสมัยต่อเหตุการณ์ปัจจุบันรวมถึงต้องคำนึงถึงข้อจำกัดทางสถานภาพและภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ด้วย เนื่องจากการใช้เครื่องมือเหล่านี้มีทั้งส่วนที่สร้างสรรค์และส่วนที่ทำลายพระพุทธศาสนา หากใช้ไม่คำนึงถึง พระธรรมวินัยก็อาจถูกตั้งข้อสังเกตจากพุทธศาสนิกชนว่าไม่เหมาะสม ก่อให้เกิดความเสื่อมศรัทธา ซึ่งจะเห็นข่าวเกี่ยวกับบ่วงการพระสงฆ์ที่ประพฤติปฏิบัติไม่เหมาะสมตามพระธรรมวินัยในการใช้โซเชียลมีเดียในทางที่ไม่เหมาะสม จนเกิดความเสื่อมศรัทธาต่อผู้ที่พบเห็น เพื่อปกป้องพระพุทธศาสนา ให้เจ้าอาวาสทุกวัดในเขตปกครองควบคุม สอดส่องดูแล ตักเตือน พระสงฆ์ ให้ปฏิบัติเป็นไปอย่างเหมาะสม ถูกกาลเทศะด้วย

สรุป การปรับตัวของพระสงฆ์ในสังคมยุคดิจิทัล เนื่องจากยุคนี้เป็นยุคสมัยใหม่ที่มีเทคโนโลยีก้าวไกล ทำอะไรที่ไหนก็ปรากฏออกมาสู่สายตาได้รวดเร็ว ซึ่งมีบางคนได้เห็นภาพข่าวแล้วก็พลอยตำหนิติเตียนไปด้วย บางอย่างก็ชื่นชม แต่ก็ไม่ละเลยที่จะเตือนสติพระสงฆ์ด้วยกันว่าควรที่จะสำรวมระมัดระวังมิให้ภาพลักษณ์ที่ไม่เป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาปสาทะปรากฏออกมา เพื่อเป็นการรักษาพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนและยังประโยชน์สุขให้เกิดแก่ประชาชนให้มากที่สุด เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนในทางที่ถูกต้องและเป็นธรรม เพื่อนำเสนอมุมมองที่สะท้อนออกจากสังคมพระสงฆ์ไทยยุคดิจิทัลและเพื่อใช้เทคโนโลยีในการแบ่งปันข้อมูลให้เป็นประโยชน์แก่สังคมส่วนรวมด้วย

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมยุคดิจิทัล

คำว่า “การเผยแผ่พระพุทธศาสนา” มีความหมายครอบคลุมการกระทำทุกประเภทที่ทำให้พระพุทธศาสนายาวงกว้างออกไปให้แพร่หลาย ได้แก่ การดำเนินการเพื่อให้หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาแพร่หลายออกไป ทำให้มีผู้เคารพเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัยน้อมเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติเหล่านั้น เพราะพระพุทธศาสนาบังเกิดขึ้นมาเพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลกและหัวใจสำคัญในการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนาก็เพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก โดยมุ่งให้เกิดประโยชน์สุขตามที่พระพุทธองค์ทรงประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ (1) ทิฐธัมมิกัตถประโยชน์ ประโยชน์ในชาตินี้ (2) สัมปรายิกัตถประโยชน์ ประโยชน์ในชาติหน้า และ (3) และปรมาตถประโยชน์ ประโยชน์อย่างยิ่งคือพระนิพพาน ดังพุทธพจน์ที่ว่า “นิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงมีมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาลกระทั่งปัจจุบัน ซึ่งเป็นหน้าที่หลักของพระสงฆ์ที่จะต้องแสดงให้เห็นถึงอุดมการณ์อันเป็นไปเพื่อความผาสุกของชาวโลกตามที่พระพุทธเจ้าได้ทรงประทานพุทธโอวาทแก่เหล่าพระอริยสาวกในคราวที่ทรงส่งออกไปประกาศพระพุทธศาสนารุ่นแรก มีใจความสำคัญตอนหนึ่งว่า “ภิกษุทั้งหลายพวกเธอจงเที่ยวจาริกเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ พวกเธออย่าได้ไปร่วมทางเดียวกันสองรูป” พระพุทธเจ้าท่านทรงใช้วิธีการเผยแผ่แบบประยุกต์เข้ากับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ประวัติศาสตร์ทางสังคมจารีตประเพณีในแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกันมากมายไม่ว่าจะทรงใช้วิธีไหนก็ตามทรงยึดถือรูปแบบหรือวิธีการแสดงธรรมตามหลักการสื่อสารที่ทำให้ประสบความสำเร็จ ได้แก่ ชี้แจงให้ชัดเจน ชวนให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ เสริมความกล้าหาญมั่นใจที่จะปฏิบัติตาม และทำให้ผู้ฟังเกิดความสุขในการฟัง (พระมหาเสกสรรค์ สุขกาโมและคณะ, 2563, น. 1418-1428) ส่วนหลักประโยชน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มุ่งเน้นไปในเรื่องของหลักประโยชน์กล่าวคือ การนำหลักของความจริงที่มีอยู่ในโลกมาถ่ายทอดให้แก่ประชาชนได้แก่การครองตน การครองคน การครองงาน และการดูแลสุขภาพจิตใจของตนอยู่กับปัจจุบันทำให้สามารถสร้างหรือมีแนวคิดในการอยู่ในโลกอย่างไม่เดือดร้อนทั้งตนเองและผู้อื่น สร้างความปลอดภัยให้แก่ชีวิตและทรัพย์สิน ทำให้มีความมั่นคงทางด้านจิตใจจัดว่าเป็นประโยชน์ในปัจจุบัน และประโยชน์ในภพหน้า โดยหลักทางพุทธศาสนามีความเชื่อว่าการได้ทำบุญกุศลจะส่งผลบุญให้ไปเกิดหรือส่วย สมบัติในภพภูมิต่อไปได้ โดยอาจจะมีการสอนในเรื่องของการให้ทาน การรักษาศีล และการเจริญภาวนา เหล่านี้ถือว่าเป็นการสร้างสภาวะจิตที่พร้อมในการที่จะเข้มแข็งในช่วงก่อนเวลาที่จะจากโลกนี้ไป

ในยุค Digital Disruption เป็นการเปลี่ยนแปลงที่นำวิธีการหรือเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพสูงกว่าแทนที่รูปแบบที่มีอยู่ดั้งเดิม ซึ่งเป็นผลมาจากเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ประกอบกับการเข้ามาของแหล่งข้อมูลมหาศาลที่สามารถเข้าถึงได้ด้วยการสื่อสารอินเทอร์เน็ตที่เชื่อมต่อกันทั่วโลก ทำให้โลกเปลี่ยนแปลงในทุกด้านไปอย่างไม่อาจคาดเดาได้ในการปรับเปลี่ยนสู่ยุค

ดิจิทัลเป็นการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ช่วยในการปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานขององค์กรและยังส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของผู้บริโภคหรือผู้รับบริการ อาจกล่าวได้ว่าการปรับเปลี่ยนองค์กรสู่ยุคดิจิทัลเป็นกลยุทธ์หรือกระบวนการที่สำคัญในการขับเคลื่อนและผลักดันองค์กรให้นำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาช่วยในการดำเนินงานโดยใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพสูง (ณัฐวุฒิมันัสตรงและคณะ, 2566, น. 99-108)

พระพุทธศาสนาได้ดำรงอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของโลกมายาวนานถึง 2600 ปีมาแล้วแต่กระแสการเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบันกลับมากขึ้นตามลำดับในทุกด้าน เช่น การเป็นสังคมบริโภคนิยม ทำให้มนุษย์เชื่อและหลงใหลในความสุขอย่างฉาบฉวยทางวัตถุและห่างเหินจากพลังทางศาสนธรรม ยิ่งความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุมากเพียงใด มนุษย์ก็ยิ่งต้องเผชิญกับสภาวะทุกข์ที่ซับซ้อนมากขึ้นเพียงนั้น ปัจจัยที่สำคัญ คือ ปัจจัยที่มาจากความอ่อนแอของชาวพุทธเอง ทำให้ผู้คนห่างเหินจากศาสนา โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่เป็นช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและมีอัตราที่รวดเร็วมาก ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีลักษณะทั้งระบบไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม โดยมีเทคโนโลยีเป็นตัวขับเคลื่อนในโลกแห่งยุคดิจิทัล ในส่วนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จำเป็นต้องมีการปรับตัวอย่างต่อเนื่องจากการเชื่อมโยงให้โลกมีความเป็นหนึ่งเดียว เพราะเป็นโลกของการสื่อสารที่ไร้พรมแดน โดยใช้ประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศช่วยอำนวยความสะดวกช่วยให้มวลมนุษยชาติสามารถเข้าถึงและรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างถูกต้องและคล่องตัวให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นไปอย่างกว้างขวางทั่วโลก ผู้คนสามารถเข้าถึงพระธรรมคำสอนได้สะดวกมากขึ้น เพื่อให้หลักธรรมทางพุทธศาสนาช่วยแก้ปัญหาทุกข์ให้ละซึ่งกิเลสตัณหาและอวิชชา เพื่อเปลี่ยนแปลงไปสู่ภาวะหรือภพภูมิที่สูงกว่าแต่การใช้เทคโนโลยีก็อาจส่งผลกระทบด้านลบไปพร้อมกัน สาเหตุจากข้อมูลสารสนเทศที่ได้รับอาจมีเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมและอาจมีความคลาดเคลื่อนได้ จึงเป็นเรื่องยากเกินจะควบคุมได้ถึงแม้กลไกของรัฐจะมีความพยายามเข้าจัดการปัญหาดังกล่าวแต่ก็มีข้อจำกัดในหลาย ๆ ประการทางออกของการแก้ไขปัญหานี้ในระยะยาว คือ ต้องหันกลับมาให้ความสำคัญเกี่ยวกับจริยธรรมทางด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์มากกว่าการทำลาย (วนิดา ชูลิกาวีทย์และคณะ, 2566, น. 59-72)

พระสงฆ์ซึ่งทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยตรงอาจจะเน้นในเรื่องของออนไลน์ แต่ว่าในเรื่องของการเผยแผ่ออนไลน์ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องปรับตัวในเรื่องของเวลาให้กระชับมากขึ้นหรือการใช้ภาษาจำเป็นจะต้องเข้ากับทุกเพศทุกวัยได้มากขึ้นกว่าที่เป็น ฉะนั้นแล้วรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัลกล่าวคือไม่ทิ้งหลักเดิมคือหลักของประโยชน์ ทั้งประโยชน์ในปัจจุบันประโยชน์ในอนาคตและประโยชน์สูงสุด คือ พระนิพพาน แต่เป็นการปรับรูปแบบอย่างหลาย ๆ วัดที่เป็นวัดมีการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นก็จะปรับเป็นช่วงออนไลน์ แต่ว่าเน้นในเรื่องของความรู้ในการออกสื่อให้เข้าถึงง่ายไม่ยากเน้นที่จะทำอย่างไรให้เข้าถึงประชาชนที่หลากหลายหรือว่าหลาย

อย่างที่ทำให้ประชาชนเข้าถึงได้ได้ง่าย (พระบุรุษธรรมคณิ, 2566, น. 154-167) ดังนั้น พระสงฆ์ จำเป็นต้องมีการพัฒนาตนเองทั้งร่างกายและจิตใจเพื่อเป็นผู้นำในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยเริ่มจากการพัฒนาดังต่อไปนี้

1) การศึกษา การอบรมและพัฒนาสำหรับการปรับตัวของพระสงฆ์กับการเผยแผ่พุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน จากการพัฒนาตนเองโดยเริ่มต้นจากการศึกษาเล่าเรียนทั้งปริยัติธรรม ประกอบด้วย นกธรรม บาลี ปริยัติสามัญ หรืออุดมศึกษาและการศึกษาปฏิบัติธรรมตามคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า รวมถึงการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนารูปแบบการสอน การเผยแผ่โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและการปรับแนวคิดเพื่อสร้างนวัตกรรมให้เกิดประโยชน์มากที่สุด โดยไม่ทิ้งหลักคิดตามหลักพระพุทธศาสนา คือ พระไตรปิฎกเริ่มแรกจากการละชั่วทำดีทำใจให้ผ่องใส เป็นหลักที่จะนำพาประชาชนไปสู่ความพ้นทุกข์และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2) การใช้เทคโนโลยี ในการเผยแผ่การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นเรื่องสำคัญที่พระสงฆ์ จำเป็นต้องเรียนรู้และสามารถที่จะเผยแผ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งปัจจุบันนี้โลกอยู่ในยุคที่มีเทคโนโลยีพร้อมมีความเจริญก้าวหน้าด้านวัตถุโดยเฉพาะสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ที่ผู้คนสามารถสื่อสารกันไปได้ทั่วโลก แต่ถามว่าจิตใจคนเจริญขึ้นอย่างที่ควรจะเป็นหรือไม่ ก็คงตอบได้ว่าไม่เพราะสังคมไทยเราต่างต้องดิ้นรนทำมาหากินดูแลครอบครัวหรือทำงาน จนนึกถึงศีลธรรมเมื่อกล่าวถึงคำสอนของพระพุทธเจ้าที่พระองค์ได้สอนไว้ เป็นอกาลิโก หรือใช้ได้ทุกยุคทุกสมัยใหม่ ถึงแม้เราจะเข้ามาสู่ยุคดิจิทัลแล้วก็ตามแต่พระสงฆ์ก็สามารถที่จะเผยแผ่คำสอนได้ หรืออาจจะใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยทำให้เร็วขึ้นหรือถึงแก่ประชาชนได้มากขึ้น อาจจะเป็นไปได้โดยทั่วไปแล้วพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณอยู่แล้ว คือ มีความเชื่อว่าพระสงฆ์มีศีลมากกว่าคนธรรมดาทั่วไป และอีกประการหนึ่ง คือ มีความประพฤติที่แตกต่างจากประชาชนทั่วไป คือ ปฏิบัติเพื่อมรรคผลนิพพานคือพ้นจากโลก ซึ่งพระพุทธเจ้าเองพระองค์ก็พยายามสั่งสอนและทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนามาตลอด โดยแนวคิดทั่วไปของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นการแสดงความจริงของชีวิตและความจริงของสรรพสิ่งให้เวไนยบุคคลทั้งหลายได้รู้ เข้าใจ และเกิดความเห็นถูกต้อง แล้วเห็นความสำคัญของความจริงที่จะมีผลกระทบท่อชีวิตความเป็นอยู่ของตนและสังคม จึงทำให้เกิดแรงจูงใจที่จะนำไปปฏิบัติศาสนา จนเกิดผลเป็นความสุขสงบร่มเย็นเพราะศีลและสังคมก็เป็นสุขด้วยธรรมอย่างประจักษ์แจ้งด้วยตนและเมื่อปัจเจกบุคคลหลาย ๆ คนเห็นความสำคัญของธรรมะอันเป็นความจริงของชีวิตและสังคมแล้วก็นำไปสู่การปฏิบัติพุทธศาสนาอย่างแพร่หลายแล้วก็เท่ากับบุคคลนั้น ๆ ได้เป็นพุทธะ เป็นสาวกของพระพุทธเจ้า ได้รับประโยชน์จากธรรมะที่พระพุทธเจ้าประกาศไว้ ซึ่งพระพุทธเจ้าต้องเผยแผ่อริยสัจที่ทรงตรัสรู้แล้วเพื่อช่วยเวไนยบุคคลให้พ้นทุกข์ พระพุทธศาสนาจึงได้ปรากฏขึ้นในโลก ซึ่งเป็นความจริงที่มีผลต่อโลก ทำให้มีพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งและนำสันติสุขมาสู่โลก โดยอาศัยศาสนบุคคลผู้เป็นต้นแบบ ทำหน้าที่ในการเผยแผ่ศาสนธรรมผ่านศาสนพิธีและศาสนปฏิบัติ ด้วยการบอก กล่าว แสดง

หรือการสื่อสารในระดับบุคคล กลุ่มบุคคล เพื่อให้แต่ละคนมีการสื่อสารกับตนเองจนรู้ เข้าใจ เห็น ความสำคัญของความจริงแล้วพัฒนาตนให้ข้ามพ้นจากกิเลสทั้งหลายที่เกิดขึ้นเนื่อง ๆ อยู่ภายในตน จนห่างไกลจากกิเลสได้ แล้วกลายเป็นบุคคลต้นแบบที่พร้อมทำหน้าที่เผยแผ่ความจริงต่อไปอย่างไม่ สิ้นสุด

สื่อที่ใช้ในปัจจุบันมีหลายประเภท ประกอบด้วย สื่อ (Media) เป็นช่องทางการสื่อสารที่ นำเสนอเนื้อหาของสาระ โดยมีรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ คือ สื่อวิทยุและสื่อโทรทัศน์ ในปัจจุบันการ พัฒนาระบบเทคโนโลยีไม่หยุดนิ่ง สื่ออินเทอร์เน็ตพัฒนาขึ้นมาเพื่อการติดต่อสื่อสารเพิ่มขึ้น จึง สามารถแบ่งสื่อออกเป็น 2 ประเภทตามลักษณะ คือ สื่อแบบดั้งเดิมและสื่อใหม่

2.1 สื่อดั้งเดิม (Traditional Media) หมายถึง สื่อที่ผู้ส่งสารทำหน้าที่ส่งสารไปยังผู้รับสาร ได้ทางเดียวที่ผู้รับสารไม่สามารถติดต่อกลับทางตรงไปยังผู้ส่งสารได้ ได้แก่ สื่อที่ทำหน้าที่ส่งสาร ตัวหนังสือหรือเสียงหรือภาพไปอย่างเดียว เช่น หนังสือพิมพ์ สื่อโทรเลข สื่อวิทยุ และสื่อที่ทำหน้าที่ ส่งสารสองอย่างโดยส่งทั้งภาพและเสียงพร้อมกัน ได้แก่ สื่อโทรทัศน์ สื่อพอให้อีกฝั่งรู้เรื่อง

2.2 สื่อใหม่ (New media) หมายถึง สื่อที่เอื้อให้ผู้ส่งสารและผู้รับสารทำหน้าที่ส่งสารและ รับสารได้พร้อมกันเป็นการสื่อสารสองทาง เป็นสื่อแบบประสมหรือเชื่อมต่อทางอิเล็กทรอนิกส์ของ เครือข่ายระดับโลก ได้แก่ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Internet) บริการระดับเวิลด์ไวด์เว็บ (World Wide Web : WWW)

3. รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้สื่อสมัยใหม่ ในด้านของการใช้สื่อออนไลน์ของ พระสงฆ์ ซึ่งอาจจะสอดคล้องกับทฤษฎีของสื่อออนไลน์ที่กล่าวไว้ด้านบนว่าพระสงฆ์ไทยเราส่วนใหญ่ สามารถใช้เทคโนโลยีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ แต่อาจจะมิประเด็นที่ยังไม่ชัดเจนที่จะโพสต์ ทำให้เป็นประเด็นที่ถกเถียงบ้าง หรือส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ส่วนตัวก็อาจจะแสดงความคิดเห็นทางการเมืองบ้างก็เป็นเรื่องปกติที่อาจจะเกิดขึ้นได้ แต่เมื่อก้าวมาถึงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยผ่านสื่อ สังคมออนไลน์แล้ว อาจจะประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการด้วยกันคือ ผู้ส่งสาร คือ พระสงฆ์ที่ทำการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้าสื่อที่ออกไปไม่ว่าจะเป็นภาพ ตัวหนังสือ หรือ แม้กระทั่งการถ่ายทอดสดก็ตาม ล้วนต้องผ่านการกลั่นกรองที่ถูกต้องตามหลักคำสอนที่ถูกต้องที่ ผู้เขียนได้กล่าวเบื้องต้นแล้ว คือ หลักของพระธรรมและพระวินัย และที่สำคัญ คือ สื่อเหล่านั้นไปถึง แก่ผู้ฟัง เป็นการบูรณาการสื่อออนไลน์เพื่อตอบสนองในระบบการเผยแผ่หลักธรรมของพระสงฆ์ใน ปัจจุบัน สรุปในส่วนนี้ คือ การใช้สื่อออนไลน์ในยุคปัจจุบันมีทั้งข้อดีข้อเสียและในปัจจุบันพระสงฆ์ได้นำเทคโนโลยีมาใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาพอสมควรซึ่งสอดคล้องในยุคดิจิทัลที่ใช้สื่อพระสงฆ์ จึงมีบทบาทในการที่จะนำมาใช้ในยุคปัจจุบันทั้งสื่อที่เป็นสื่อดั้งเดิมและสื่อที่เป็นสื่อออนไลน์แต่ทั้งสองอย่างนั้นก็มีทั้งข้อดีและข้อเสีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้สื่อออนไลน์ที่เป็นการถ่ายทอดสดหรือ การมีภาพและเสียงที่เป็นปัจจุบันอาจจะไม่ได้ผ่านการกลั่นกรองเนื้อหาสาระหรือการปรากฏในสื่อ

อาจจะมีความไม่ความเรียบร้อยแต่สิ่งที่ดีคือประชาชนได้รับฟังคำสอนที่สดใหม่และเป็นคำสอนที่น่าสนใจ ฉะนั้นทางเลือกในการเผยแผ่พุทธศาสนาในยุคดิจิทัล จึงเป็นบททดสอบที่ทำทายของพระสงฆ์ไม่ว่าจะเป็นพระสงฆ์ที่บวชเข้ามาใหม่หรือผู้ที่มีพรรษามากแล้วการเผยแผ่พุทธศาสนายังเป็นบทบาทที่สำคัญที่จะทำให้พระสงฆ์ได้พัฒนาตนเองและสร้างศาสนธรรมให้เกิดขึ้นในพุทธศาสนาทำให้พุทธศาสนานั้นคงได้ด้วยการใช้สื่อในยุคดิจิทัล

สรุป พระพุทธศาสนาในปัจจุบันได้ประยุกต์เทคโนโลยีเป็นตัวขับเคลื่อนในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การนำพระสัทธรรมของพระพุทธเจ้าเผยแผ่ไปยังกลุ่มชนได้กว้างขวางและรวดเร็วขึ้น ช่วยกล่อมเกลาคใจของพุทธศาสนิกชนให้เป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีความสุข และนำไปสู่สังคมสันติสุขอันเป็นเป้าหมายปลายทาง โดยนำหลักธรรมที่มีมาเป็นแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และควรยึดถือเป้าหมายอันดีงามสูงสุด คือ “การมุ่งให้ถึงพระนิพพาน” รวมทั้งมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการผลิตสื่อการสอนธรรมะ นำหลักไตรสิกขา ซึ่งเป็นคตินิยมสู่การปฏิบัติ เพื่อให้ละกิเลส ตัณหา เข้าสู่ภาวะนิพพานได้ในที่สุด เพื่อให้ผู้คนได้เข้าถึงหลักคำสอนได้ง่ายด้วยการเชื่อมโยงและบูรณาการเป็นระบบ คือ มีการเผยแผ่ทั้งทางสื่อสังคมออนไลน์ และจัดกิจกรรมสนับสนุนให้มีการเทศนา จากพระนักเทศน์ในวัดช่วยให้สาธุชนได้เข้าวัดไหว้พระสวดมนต์ ประพฤติปฏิบัติธรรมให้เข้าใจถึงหลักคำสอนอย่างลึกซึ้งขึ้น อีกทั้งยังช่วยปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับสังคมสมัยปัจจุบันมากที่สุด เป็นการสอดคล้องกับพลวัตการเผยแผ่ในยุคดิจิทัลอย่างเหมาะสมและบริบทที่สำคัญคือเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ยั่งยืนต่อไป

บทสรุป

การปรับตัวและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมยุคดิจิทัลนั้น เนื่องจากเป็นยุคสมัยใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงสู่ยุคเทคโนโลยีและนวัตกรรม ทำให้พระสงฆ์ต้องมีการปรับตัวและปรับเปลี่ยนรูปแบบในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ในขับเคลื่อนเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นการนำเอาพระสัทธรรมของพระพุทธเจ้าเผยแผ่ไปยังกลุ่มชนได้กว้างขวางและรวดเร็วยิ่งขึ้น และช่วยกล่อมเกลาคใจของพุทธศาสนิกชนให้เป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีความสุข และนำไปสู่สังคมสันติสุขอันเป็นเป้าหมายปลายทาง โดยนำหลักธรรมที่มีมาเป็นแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและยึดถือเป้าหมายอันดีงามสูงสุด คือ “การมุ่งให้ถึงพระนิพพาน” รวมทั้งมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการผลิตสื่อการสอนธรรมะ นำหลักไตรสิกขา ซึ่งเป็นคตินิยมสู่การปฏิบัติ เพื่อให้ประชาชนละกิเลส ตัณหา เข้าสู่ภาวะนิพพานได้ในที่สุด เพื่อให้ผู้คนได้เข้าถึงหลักคำสอนได้ง่ายด้วยการเชื่อมโยงและบูรณาการเป็นระบบการเผยแผ่ทั้งทางสื่อสังคมออนไลน์และจัดกิจกรรมสนับสนุนการเฝ้าระวังการเทศนาจากพระนักเทศน์เพื่อให้ธรรมะเข้าถึงทุกคนทุกช่วงวัยและนำหลักธรรมนั้นไปประพฤติปฏิบัติให้เข้าใจถึงหลักคำสอนอย่างลึกซึ้งขึ้น

อีกทั้งยังช่วยปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับสังคมสมัยปัจจุบันมากที่สุด เป็นการสอดคล้องกับพลวัตการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัลอย่างเหมาะสมเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ยั่งยืนสืบไป

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 การปรับตัวและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมยุคดิจิทัล
ที่มา : สังเคราะห์โดย พระณัฐวุฒิ อภิปัญญา (พันธะลี)

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐวุฒิ มนัสตรงและคณะ. (2566). การปรับเปลี่ยนองค์กรทางการศึกษาสู่ยุคดิจิทัลดิสรพ์ชั้น.
วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 8(2), หน้า 99-108.
- พระครูสังฆรักษ์ศุภณัฐ ภูริวิฑฒโน. (2566). Now Normal to Next Normal ของพระสงฆ์ในการ
ปฏิบัติศาสนกิจ. วารสารวิจัยวิชาการ, 6(3), หน้า 325-340.
- พระบูรเขตธรรมคณี. (2566). แนวโน้มการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในยุคหลังสถานการณ์
โควิด 2019. วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ, 6(2), หน้า 154-167.

- พระปลัดเมธี ปิยธมโมและคณะ. (2566). การประยุกต์ใช้ปรัชญาหลังนวยุคและพุทธปรัชญา เพื่อการเผยแผ่หลักพุทธธรรมในสังคมยุคดิจิทัล. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(8), หน้า 451-469.
- พระไพศาล วิสาโล. (2562). *การปฏิรูปและฟื้นฟูพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์*. เรียกใช้เมื่อ 19 มิถุนายน 2562 จาก <http://www.buddhadasa.org>.
- พระมงคลธีรคุณ. (2561). การดำรงชีวิตของพระสงฆ์ไทยในยุคดิจิทัล. *วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร*, 1(1), หน้า 1-12.
- พระมหาภาณุวัฒน์ ปฎิภาณเมธี และ ศศิวิมล แร่งสิงห์. (2562). บทบาทและความสำคัญของวัดมิ่งเมืองมูล : ในบริบทสังคมกระแสปัจจุบัน. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์*, 7(3), 151-164.
- พระมหาเสกสรรค์ สุขกาโมและคณะ. (2563). นวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดอุดรธานี. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 8(4), หน้า 1418-1428.
- ภัทรวรรณ วันทนชัยสุข. (2562). *ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธเจ้า*. เรียกใช้เมื่อ 9 มิถุนายน 2562 จาก www.phuttha.com/พระพุทธเจ้า/ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธเจ้า.
- วนิดา ชูลีกาวิทย์และคณะ. (2566). พลวัตการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในศตวรรษที่ 21. *วารสารธรรมเพื่อชีวิต*, 29(2), หน้า 59-72.